

Anders Sveaas'
og hustru Granvilde f. Knudsen
Mandalsfond

Årsmelding 2021

Mandalsfondet
Anders Sveaas' og hustru Granvilde
f. Knudsen Mandalsfond

Presentasjon av Mandalsfondet

side 3

Fra smijernsrekkverk til rosebed

side 5

Prosjekter vi har støttet i 2021

side 8

Slik er pengene fra Mandalsfondet blitt brukt

side 11

Slik lykkes du med søknaden til Mandalsfondet

side 15

**Anders Sveaas' og
hustru Granvilde
f. Knudsen
Mandalsfond**

Stiftelsen Anders Sveaas' og hustru Granvilde f. Knudsen Mandalsfond ble dannet i 2019 av Christen Sveaas, som har røtter i Mandal. Stiftelsen har som formål å bevare og forskjønne den gamle trehusbebyggelsen i Mandal sentrum og på Rosnes (Skjernøy).

Stiftelsen vil også bidra til bevaring og etablering av rosehager og rosebed i de nevnte områder, samt bidra til tiltak for å bevare villaksbestanden i Mandalselva.

Christen Sveaas tilbrakte de alle fleste av sine barne- og ungdomsår på sommerferie hos familie i Mandal. Hans farmor, Granvilde Sveaas, født Knudsen, vokste opp på Skjernøy, hans tante Alma Knudsen bodde på Rosnes, og hans onkel Selmer Knudsen i Wattnegata. Granvilde giftet seg med Christen Sveaas' farfar, konsul Anders Sveaas i 1913.

Sveaas har gjennom dette fått en nær tilknytning til byen og området rundt, og trives meget godt i Mandal og i det vakre kulturminnelandskapet som omgir byen.

Søknader

Søknader kan sendes hvert år fra 1. januar til 31. mai.
Tildelingene skjer innen 1. september samme år.
Søknader sendes til post@mandalsfondet.no
Mer informasjon: www.mandalsfondet.no

Styret

Jonas Tjersland
styreleder

Hege Galtung
styremedlem

Alfred Solgaard
styremedlem

Advokatfirmaet
Grønvigh,
Tjersland &
Indrevær DA

administrerende
direktør i
Christen Sveaas'
Private Holdings

kultursjef
i Lindesnes
kommune

Fra smijernsrekkverk til rosebed

Christen Sveaas, som har røtter i Mandal, opprettet i 2019 stiftelsen Anders Sveaas' og hustru Granvilde f. Knudsen Mandalsfond. Et av hovedformålene er bevaring av trehusbebyggelsen i sørlandsbyen, men fondet skal også sikre en bærekraftig fremtid for villaksen i Mandalselva. Siden oppstarten har fondet bidratt med omtrent tre millioner kroner til en rekke prosjekter i og rundt Mandal.

På forsommeren 2020 tikket de første søknadene i fondets historie inn, og sju prosjekter ble støttet med til sammen 445.000 kroner. Et av fondets første prosjekter var restaurering av Brogata 9, det såkalte «Emil Pettersens Våningshus». Kulturminnefondet var også en stor bidragsyter, men vi er stolte av å ha bidratt til bevaringsarbeidet som er gjort på den flotte eiendommen på Malmø-siden.

Det ble også bevilget 125.000 kroner til Mandalselva Villakssenter AS, som gjør en viktig jobb med å fremme informasjon og kunnskap om villaksen i norske elver og Mandalselva spesielt. Ekstra hyggelig var det at Lindesnes kommune var i gang med oppgradering av Skriverhagen, og stiftelsen ga 100.000 kroner til roser i «Rosariet», samt nye benker.

Aktiviteten tok seg imidlertid opp i 2021, og fondet har jobbet med en rekke prosjekter gjennom året. Siden roser er en sentral del av fondets formålsparagraf, satte vi i gang et prosjekt med å tilby gratis roser til privatpersoner og andre i bykjernen. Prosjektet ble gjennomført i samarbeid med Aurebekk gartneri, og fondet bidro med mer enn 100.000 kroner som gikk til roser som forhåpentligvis får et langt liv i hager og bed i byens sentrumsområde.

Som et ekstratiltak våren 2021, fikk Lindesnes kommune også et gavebeløp på 225.000 kroner som gikk til flere prosjekter i sentrum. Et større beløp gikk til innkjøp av flere blomsterkrukker som ble satt ut på Adolph Tidemands Plass, men det ble også gitt midler til nye roser både i byen og til Skrivergården.

Sommeren 2021 gjennomførte vi fondets andre ordinære tildelingsrunde. Fondet mottok en rekke søknader, og 17 prosjekter ble innvilget støtte på til sammen én million kroner. Når dette skrives er det allerede kommet inn sluttrapporter som viser gode resultater og flotte oppgraderinger i byen. Prosjektene varierer fra utskiftning av utelamper og restaurering av smijernsrekkverk til utskiftning av ytterdører og vinduer.

I forbindelse med Mandal bys hundreårsjubileum i 2021, valgte stiftelsens grunnlegger å donere én million kroner ekstra til større prosjekter i byen. Stikkordet var forskjønningstilak som skal komme allmennheten til gode. Prosjektene er ikke ferdigstilt, men et av dem kan allerede beskues – og det nemlig belysning av fasaden til Andorsengården. Vi ser også frem til Mandal Byselskap sitt initiativ til å etablere en steintrapp opp til Møllebakken bak det gamle fiskelaget. Til dette har fondet bidratt med 250.000 kroner.

Vi ser frem til nye søknader i årene som kommer!

Jonas Tjersland
Hege Galtung
Alfred Solgaard
(Styret)

Oslo, 22.03.2022

Anders Sveaas'
og hustru Granvilde
f. Knudsen Mandalsfond
har støttet disse
prosjektene i 2021:

Ordinær tildeling, 2021

Eli Ferrari de Carli: Bidrag til utskiftning av vindu og dør, Solskivegaten 4. Sum: 50.000

Elisabeth Fosshaugen: Bidrag til maling og ny inngangsdør, Lille Elvegata 5. Sum: 53.000

Ester Vågsvoll / Norman Vågsvoll: Nytt stålgjerde, Rosnesveien 21. Sum: 50.000

Eva Saanum / Finn Morten Bessesen: Restaurering av inngangsdør og vinduer i Adolph Tidemands gate. 12. Sum: 80.000

Odd Evjen: Støtte til restaurering av vinduer og dører i Neseveien 7. Sum: 100.000

Turid Hermansen: To utelamper, snøsikring tak og ny port. Klokkebråtet 2 A-B. Sum: 25.000

Øvrebyen Vel Mandal: Oppgradere lekeplassdelen av det gamle torget i Amaldus Nielsens gate/Nordgata til en «grønn møteplass» med to benker og en blomsterurne. Sum: 25.000

Åshild Schmidt: Støtte til granittstein foran inngangspartiet til bakeriet på Malmø. Sum: 75.000

Wenche Manneråk Kongsvik/Ståle Manneråk Kongsvik: Støtte til vindu og oppussing av mur i Møllegata 1. Sum: 55.000

Janne Evje Hinderaker: Restaurering/tilbakeføring av teglsteinspipe. Sum: 60.000

Ragnhild Andrea Birkeland: Nytt vindu og inngangsdør, Adolph Tidemands gate 15. Sum: 50.000

Cecilie Hermansen / Egil Ytrøy: Støtte til renovering av Verftsgata 5. Sum: 100.000

Anne Christine Varhaug: Støtte til fasadeutbedring av Adolph Tidemands gate 27. Sum: 50.000

Reidun Knutsen: Reparasjon av vinduer og smijernsport. Sum: 12.000

Irina Spinnangr / Øyvind Spinnangr: Tilbakeføring av smijernsrekkeverk i tilknytning til «Tårnhuset»: 72.000

Sameiet Amaldus Nielsens gate 10B: Støtte til ny ytterdør og oppgradering av fasaden. Sum: 50.000

Anders Sveaas’
og hustru Granvilde
f. Knudsen Mandalsfond
har støttet disse
prosjektene i 2021:

Milliongaven – Mandal bys hundreårsjubileum

I forbindelse med Mandal bys hundreårsjubileum i 2021, har stiftelsens grunnlegger Christen Sveaas gitt én million kroner til større prosjekter i sentrum. Prosjektene er forskjønningsiltak som kommer allmennheten til gode.

Mandal Byselskap fikk 210.000 kroner for å etablere en steintrapp for adkomst til Møllebakken, som ligger bak det gamle fiskelaget og Verven i Mandal sentrum. Mandal Byselskap ønsker å gjøre utsiktspunktet mer tilgjengelig for publikum.

Lindesnes kommune fikk totalt 540.000 kroner til tre ulike prosjekter. Kommunen fikk 200.000 kroner for å etablere en laksestige i rundkjøringen ved St. Helenas vei/Skarvøyveien. I tillegg skal det beplantes i rundkjøringen.

Videre fikk kommunen 240.000 kroner for å etablere en vanninstallasjon i sentrum. Målet er å skape en attraksjon som skaper mer liv i byrommet gjennom prosjektet «Vannkuler».

Kommunen fikk også 100.000 kroner til nye benker som skal utplasseres på Adolph Tidemans plass i sentrum. Benkene skal komplettere de store krukkene som allerede er gitt fra Mandalsfondet.

Mandal Handel og Serviceforening fikk 150.000 kroner til innkjøp av ti kvalitetsbenker som skal bidra til økt trivsel og miljø i byens viktigste handlegate.

Mandal museum og Andorsengården fikk 100.000 kroner for å etablere god belysning av gårdens fasader og uteområder. Prosjektet heter «Frem i lyset» og inngår i Mandal kommunes kulturminneplan.

Anders Sveaas' og hustru Granvilde f. Knudsen Mandalsfond har støttet disse prosjektene i 2021:

Ekstraordinær bevilgning – roser 2021

Lindesnes kommune fikk våren 2021 et gavebeløp på 225.000 kroner som gikk til flere tiltak i sentrum. Det ble blant annet innkjøpt flere blomsterkrukker som ble satt ut på Adolph Tidemands Plass i Mandal.

I gaven lå det også støtte til roser – både til Adolph Tidemands plass, men også roser til Skrivergården. Byens befolkning i sentrum fikk våren 2021 tilbud om to gratis roser.

I samarbeid med Aurebekk gartneri ga Mandalsfondet en gave på 100.000 kroner som gikk til privatpersoner og andre som fikk gratis roser.

Oppslag i Lindesnes avis, julaften 2020

Slik er pengene fra Mandalsfondet blitt brukt

Ny dør til et gammelt trehus, rosehage for alle og digital villaksutstilling: Her er noen av resultatene av Mandalsfondets utdelinger så langt.

Siden fondet ble stiftet i 2019, har Anders Sveaas' og hustru Granvilde f. Knudsen Mandalsfond støttet en rekke prosjekter som allerede er synlige for byens befolkning.

Gjenreisning av rosehage

Det mest iøynefallende resultatet av prosjektene som så langt har blitt gjennomført med støtte fra Mandalsfondet, finner du i hjertet av byen.

Skriverhaven har vært Mandal sentrums grønne lunge siden slutten av 1700-tallet, da parken var den private hagen til sorenskriverfamilien Friderichsen. På 60-tallet ble parkanlegget modernisert og forenklet, med større vekt på brukervennlighet enn historien bak parken.

Anders Sveaas' og Hustru Granvilde F. Knudsen Mandalsfond har støttet flere roseprosjekter i Mandal sentrum.

Det siste året har rosehagen i Skriverhaven, rosariet, fått et velfortjent løft. I tillegg har mange av tingene rundt blitt oppgradert – deriblant lekeplassen, benkene, bassenget og lysene i parken. Roald Larsen, naturforvalter i Lindesnes kommune, forklarer tanken bak prosjektet slik:

– Vi har brukt historien og prøvd å ta noe av den tilbake, selv om vi ikke vet nøyaktig hvordan alt har vært. Samtidig har vi gjort det enklere enn det var opprinnelig, siden parken brukes av

mange flere i dag. Det viktigste har vært å gjøre det spennende å gå rundt der inne.

I tillegg til påfyllet av vakre og hardføre roser i Skriverhaven, har Mandalsfondet støttet Øvrebyen Vel Mandal med benker, blomster og seks vakre blomsterurner på torget i sentrum. En perfekt samlingsplass, ifølge Roald Larsen.

– En flott plass har blitt enda flottere med dette. Her kan vi sitte i sola eller i skyggen og se på folk som går forbi, og rett og slett være turister i egen by, sier han.

“ Dørene er himla dyre i bevaringssonen. Det nytter ikke å kjøpe en dør på Maxbo til 4000 kroner. ”

Camilla Tyrhjell, som bor i Mandals bevaringszone fikk støtte til ny ytterdør i det gamle trehuset sitt.

Ny dør i gammelt hus

En annen viktig del av Mandalsfondets virksomhet er bevaring og oppgradering av byens trehusbebyggelse. Blant privatpersonene som fikk søknaden sin innvilget, er Camilla Tyrhjell, som bor på Skinnermoen i trehusbebyggelsen Øvrebyen. Hun fikk støtte til en ny dør i det gamle huset sitt.

– Dørene er himla dyre i bevaringssonen. Det nytter ikke å kjøpe en dør på Maxbo til 4000 kroner. Det er også strenge krav til hvilken farge det

skal være på døra, forteller hun. Tyrhjell endte til slutt opp med en dør i fargen med det svært passende navnet «mandalsgrønn».

– Det var den som var penest til akkurat dette huset, sier hun, før hun legger til at arbeidet med å oppgradere et gammelt trehus neppe vil være over i noen overskuelig fremtid.

– Derfor kom støtten fra Mandalsfondet veldig godt med i denne prosessen.

Villaks i digital form

I grenda Laudal, som ligger en halvtimes kjøretur nord for Mandal, finner du Mandalselva Villakssenter. Senteret kan skilte med Norges største akvarium for nordatlantisk villaks, og her finner du også andre arter som holder til i elva.

Fra Mandalsfondet har senteret fått støtte til utstillinger og temaområder, og sommeren 2021 gikk den første av dem av stabelen, med en serie animerte snutter som belyser villaksens trusler.

– Arbeidet med utstillingen ble mye mer omfattende enn vi hadde forestilt oss.

Men visuelt har det blitt veldig fint, og budskapet er lett forståelig for alle, sier Elise Lauvdal ved Mandal Villakssenter. Lauvdal legger ikke skjul på at pandemien har gjort driften av et nyetablert senter ekstra utfordrende, og hun roser Mandalsfondet for å ha vært en fleksibel samarbeidspartner gjennom hele prosessen.

– Ting ble jo litt annerledes på grunn av koronasituasjonen, og i samråd med Mandalsfondet har vi omdisponert deler av midlene vi har fått tildelt. Vi er uansett utrolig takknemlige for det store bidraget fra fondet, sier Elise Lauvdal.

Mandalselva Villakssenter fikk støtte fra Anders Sveaas' og Hustru Granvilde F. Knudsen Mandalsfond til prosjekter i utstillingsområdet.

Slik lykkes du med søknaden til Mandalsfondet

Banker hjertet ditt for villaks, roser eller trehusbebyggelsen i Mandal? Da bør du søke midler fra Mandalsfondet. Her følger noen tips for å lykkes!

Siden starten i 2019 har Anders Sveaas' og hustru Granvilde f. Knudsen Mandalsfond delt ut økonomiske midler til en rekke prosjekter som på ulike måter gjør Mandal til en bedre by å bo i, med utgangspunkt i fondets formålsbeskrivelse:

Stiftelsen har som formål å bevare og forskjønne den gamle trehusbebyggelsen i Mandal sentrum og på Rosnes, Skjernøy. Stiftelsen vil også bidra til bevaring og etablering av rosehager og rosebed i de nevnte områder, samt bidra til tiltak for å bevare villaksbestanden i Mandalselva.

Kanskje du selv har et prosjekt du drømmer om å gjennomføre, men er usikker på hva som er et godt prosjekt eller en effektiv søknad? Da bør du lese videre.

Ingen fasit for en god søknad

Søker du om midler fra Mandalsfondet, står du fritt til å utforme søknaden slik du selv vil. Det kan likevel være lurt å ha enkelte ting i bakhodet når du utarbeider den, sier stiftelsens styreleder Jonas Tjersland.

– Vi har ingen faste kriterier for hvordan en søknad skal se ut. Men gode søknader skiller seg ut ved at de har en godt beskrevet plan for gjennomføring.

En slik plan bør omfatte alt fra håndfast økonomi til relevansen prosjektet har for fondet, ifølge styrelederen.

– Det er nyttig å se et budsjett, gjerne underbygget med tilbud eller prisoverslag fra den eller de som skal utføre jobben. Og så må prosjektet kunne forsvares ut ifra stiftelsens formål, sier Tjersland.

“ Jeg vil anbefale å legge en innsats i å få tak i gamle bilder. Det gjør det lettere å dokumentere hva som skal tilbakeføres, og hvordan det bør gjøres. ”

En godt bevart by

Bor du i et trehus i sentrum eller på Rosnes, Skjernøy og har ideer til å oppgradere og bevare boligen din? Da vet du kanskje allerede at det kan være en krevende prosess, både med tanke på økonomi og krav til byggeskikk. Støtte fra Mandalsfondet kan dermed komme godt med, uansett hva slags utgangspunkt du har fra før.

Rolf Einar Huus, som jobber med bygningsvern i Agder fylkeskommune, beskriver Mandal som en spesiell by, i positiv forstand.

– Sammenlignet med mange andre byer i landsdelen, er Mandal godt bevart. Mandal var tidlig ute med å lage en god veileder for byggeskikk i bevaringsområdene. Det er en veldig konkret og detaljert guide som er nyttig når du skal restaurere og vedlikeholde et gammelt hus.

Hva som er et godt prosjekt, vil variere fra bebyggelse til bebyggelse. Bygninger i forskjellige stiler og fra ulike epoker eksisterer side om side, og det er ikke nødvendigvis

slik at alt skal tilbakeføres til sin opprinnelige form. Fasadeendringer i bevaringsområdene er uansett søknadspliktige, påpeker Huus.

- Jeg vil anbefale å legge en innsats i å få tak i gamle bilder. Det gjør det lettere å dokumentere hva som skal tilbakeføres, og hvordan det bør gjøres.

Rolf Einar Huus benytter i tillegg anledningen til å fremsnakke fylkets tre sentre for byggeskikk og bygningsvern, som ligger i Flekkefjord, Setesdal og Risør.

- Ta kontakt med oss! Da kan du få gratis befarings, samt råd og tips.

En forbilledlig lakseelv

Det er ikke bare byens gamle trehusbebyggelse mandalitter har grunn til å være stolt av. Mandalselva er en rik lakseelv som har gått gjennom en forbilledlig utvikling de siste 30 årene, ifølge Sigurd Hytterød, fagsjef i Norske lakseelver.

- Etter at staten kom inn med midler til kalking på 90-tallet, har Mandalselva blitt en veldig fin lakseelv med en ung og etter

hvert stedegen bestand, sier han. Men det er ikke bare kalking og innsats fra lokale ildsjeler som har gjort elva blomstrer. Hytterød peker på en annen ting han mener er vel så viktig – fraværet av oppdrettsanlegg i den sørlandske skjærgården.

- Den største trusselen mot villaks kommer fra oppdrett, i form av rømt laks og lakselus. Sørlandet er ikke rammet på samme måte som i resten av landet, og det har selvsagt en sammenheng med dette, sier Hytterød, som samtidig understreker at han ikke har noe imot bærekraftig oppdrett.

I tillegg til bevissthet rundt disse potensielle truslene mot villaksbestanden, finnes det flere konkrete tiltak som kan gjøre forhold i en elv enda bedre.

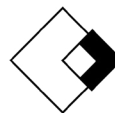
- Det kan være alt fra å legge ut gytegrus til å restaurere elva med tanke på terskler og kantvegetasjon. I tillegg kan det å åpne stengte sidebekker være veldig gunstig for sjørretbestanden, som jo også er en del av det totale bildet, sier Sigurd Hytterød.

Slik søker du om støtte fra Mandalsfondet

Har du et trehus- eller villaksprosjekt som fortjener støtte? Eller sitter du på en god idé som involverer rosehager og -bed i nærmiljøet ditt?

Søknader til Mandalsfondet kan sendes fra 1. januar til. 31. mai. Søknadene blir deretter behandlet, og tildeling skjer innen 1. september samme år.

Det er kun søkere som blir tildelt midler som blir besvart. Søknad sendes per e-post til post@mandalsfondet.no
www.mandalsfondet.no

Mandalsfondet

Anders Sveaas' og hustru Granvilde
f. Knudsen Mandalsfond